

Forfatter: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.

Titel: Drøm og Virkelighed

Citation: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: "Drøm og Virkelighed", i Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: *Drøm og Virkelighed*, udg. af Anni Broue ; Anne-Marie Mai , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1986, s. 264. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-gyllem14val-shoot-idm139726067454736/facsimile.pdf> (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Drøm og Virkelighed

- 1800-tallet. – *gjøre Honneus*: optræde som værter. – *Kobberværker*: bøger med kobberstik.
- 150 *Urne*: beholder, hvorfra man trækker lodder.
- 151 *Mesalliance*: giftermål med person af anden stand. – *Participantier*: lods ejere.
- 157 *Delicatessen*: følelsen. – *affectede*: foregav.
- 161 *Doberan*: by i Mecklenburg-Schwerin. – *skønne Løfter ... ikke har holdt*: om frihed, lighed, broderskab.
- 165 *Camot*: Lazare C., 1753-1823, fransk militær, jakobiner, krigsminister 1793-1795. – *Votum*: udtalelse. – *Que ... libre*: Gid Cæsar var stor, men Rom frit.
- 166 *Heros*: helt. – *Hydra*: i græsk mytologi vandslange med ni hoveder, her: et onde, der hele tiden antager nye og flere former. – *denne Heros*: Napoleon. – *Despotismen*: tyranniet.
- 167 *Rousseau*: Jean-Jacques R., 1712-1778, fransk forfatter og filosof. – *Saint-Preux*: den mandlige hovedperson i Rousseaus roman »La nouvelle Héloïse«, »den nye Héloïse«.
- 168 *Bataille*: slag. – *Hélas, hélas!* osv.:
Ak, ak, dette smukke forår
som knap varer et par dage,
vender aldrig tilbage til de elskende,
som det vender tilbage til naturen.
– *Florian*: Claris de F., 1755-1794, fransk digter.

Anden Deel

Nutiden

- 172 *Physionomie*: ansigt. – *Ordsproget* lyder: »Man skærer ofte bred rem af en andens hud« (middelalderligt ordsprog, Peder Laales samling).
- 173 *fuldtro Ven*: alm. udtryk i 1800-tallets folkelige lyriske viser i skillingtryk. – *Prinds Hector*: i Homers »Iliaden« er Hector trojanernes største helt under grækernes belejring af Troja. – *Lord Byron*: George Gordon B., 1788-1824, engelsk digter; opholdt sig i Grækenland under frihedskrigen 1823, regnes derfor her med til »den antike Herlighed og de græske Heroers«. – *Oliebjerget*: bjerg i østlige Jerusalem, for foden af hvilket Getsemane lå. – »*L'appétit vient en mangeant*«: appetitten kommer, mens man spiser.
- 174 *Ossian*: keltisk sagnhelt og skjald fra 3. århundrede. Traditionen om ham danner grundlag for James Macphersons Ossiandigte 1760, 1762, 1763. Oversættelse til dansk af A.C. Alstrup 1790-1791, af Steen Steensen Blicher 1807-1809. – *Seculum*: århundrede. – »*que ne ... le nature*«: »der ikke mere vender tilbage til de elskende, som den vender tilbage til naturen.«
- 175 *Ginnistan*: Ginnistan: drømmeland, feland, af arabisk djinn: ånd, et af ånder befolkede fabelland. – *Hver tager sin ...*: sangleg, jf. *Danske Bømerim*,

- Remser og Lege udelukkende efter Folkemunde.* Samlede og til Dels optegnede af Ewald Tang Kristensen, 1896, nr. 2290: »Børnene går rundt i Kredes og synger: Skjære, skjære Havre, hvem skal Havren binde? det skal Allerkjæresten min, når jeg ham kan finde ... jeg så ham i Aftes ved det klare Måneskin, og hver ta'r sin, og jeg ta'r min,/så får de andre ingen. Børnene griber hinanden parvis og danser rundt. De, som ingen får at danke med, bliver udleets. – *Boggesen:* Jens B., 1764-1826, dansk forfatter. Citaterne er fra første sang af »Emma, romantisk Eventyr i fem Sange», trykt 1786 i »Minerva». – *Aphrodite:* græsk gudinde for kærlighed og frugtharhed. – *Charite:* svarer i græsk mytologi til gratie, dvs. gudinde for skønhed og ynde. – *Eginhard:* Einhard, 770-840, tysk krønikeskriver, kejser Karl den Stores sekretær.
- 176 *Tivoli:* oprettet 1843, her altså noget helt nyt.
- 177 *Commerceraad:* se n.t.s. 86. – *Paa hans Død at rige:* så sandt han er død. – *Vindbentel:* opløst, indbildsk person. – *Projectmager:* person, der stadig kommer med unyttige og/eller ugennemførlige projekter. – *honnret:* godt.
- 178 *Stadighed:* vedholdenhed. – *de gode Tider for Handelen:* se n.t.s. 78.
- 179 *afgjort:* afholdt. – *Mr. Lussard de Montalbert:* hans får afsvor adelstitlen.
- 181 *færdigt:* med så stor færdighed.
- 182 *Soinée:* aftenselskab. – *Réunion:* sammenkomst. – *Italieneme:* medlemmer af det italienske operaselskab, der gav forestillinger på Hofteatret fra 1842. – *aparte:* særlig. – *Lux:* snu, upålidelig person. – *Grisette:* af fransk gris: grå; unge kvinder af lavere samfundslag bar en grå dragt. Brugt som betegnelse for en levedende pige.
- 183 *Eicharpe:* smalt sjal. – *Nu maa jeg lev ... has græd:* folkeligt ordsprog, med udskiftning af nationalitet anført i Ewald Tang Kristensen: *Danske ord-sprog og mundheld*, 1890. – *Philister:* oprindelig studenterudtryk for ikke-student; her: person med snævert livssyn og indskrænkede interesser. – *Extraction:* herkomst, oprindelse. – *Courtisier:* en, der kurtiserer, flirter. – *pakke ind:* pakke sammen.
- 184 *Scribe:* Eugène S., 1791-1861, fransk dramatiker.
- 185 *Stødaf:* støder, stabejs.
- 186 *nask Figur:* livlig eller fri person. – *aimable:* elskværdig.
- 187 *Commerce:* kommer, sjov. – *Instituttet:* skolen. – *Baldyre-Frukenen:* broderilærerinden. – *Gratier:* gudinder for skønhed og ynde. – *frequentere:* gå på.
- 188 *Lefflerier:* kurtmageri, koketteri.
- 189 *udelicat:* ulækker, her: upassende.
- 191 *Nemesis:* en straf, der if. græsk mytologi ramte de mennesker, der var overmodige af lykke. – *oplært ... Persons-Anseelse:* oplært i at vurdere folks stand, økonomiske forhold, berømmelse og behandle dem derefter.
- 193 *simple:* enkle.
- 194 *den ... saakaldte nyeste Skole i Litteraturen:* sandsynligvis efterlignere af

den franske romantisme, f.eks. H.C. Andersen, der stod på dårlig fod med J.L. Heiberg pga. hans Hugo-inspirerede skuespil. – *uden at tale om*: for ikke at tale om.

- 195 *Nymphen Echo*: Echo tæredes hen af ulykkelig kærlighed, til kun hendes stemme var tilbage.
- 196 *Gravso*: spøgelse i skikkelse af so, her pige med uformelig figur. – *Grænseer*: elitesoldat af fodfolket. – *Emancipation*: frigørelse. – *Tableau*: arrangeret scenisk opstilling. – *insinuere sig*: indsmigre sig. – *Gebeet*: område. – *Dampskibe*: Danmark fik sin første damper i 1819. – *Jernbaner*: Danmark fik sin første jernbane i 1847.
- 198 *Pluraliteten*: flertallet. – *Voltaire*: François-Marie Arouet V., 1694-1778, fransk forfatter. – *Wieland*: Christoph Martin W., 1733-1813, tysk forfatter. – *Rousseau*: Jean-Jacques R., 1712-1778, fransk forfatter og filosof. – *Volubilitet*: hurtighed. – *Arcadien*: landskab i Grækenland, hvis beboere havde ord for at leve et sorgløst, muntert liv.
- 199 *Svartaffer*: sorte (mørkets) alfer. – *et Parti, der ... Mythe*: David Friedrich Strauss, 1808-1874, tysk teolog, historiker, filosof, hævdede i »Das Leben Jesu«, 1835, at evangelierne var opstået ud fra myter, dansk oversættelse 1842-43 af Fr. Schaldemose. 1840-41 udgav Strauss »Die christliche Glaubenslehre« med lignende tanker, dansk oversættelse 1842-43 af Hans Brøchner under titlen »Fremstillinger af den christelige Troeslære«. – *frequentere*: gå til. – *hvin Tolder i Evangeliet*: Zachæus i Lukasevangeliet 18, 10-14. – *en Straale fra Himlen*: Prometheus; græsk mytologisk skikkelse, stjal ilden fra guderne og gav den til menneskene; her: kunsten eller ideen. – *Thorvaldsen*: Bertel T., 1770-1844, dansk billedhugger. – *Minervas Ugle*: Minerva, græsk Athene, er i romersk mytologi gudinde for videnskab og lærdom, hendes hellige fugl er uglen. Minervas ugle: ugle af nglearten Athene, oftest kaldet kirkeugle eller stenugle. – *Senilum*: århundrede.
- 200 *dethroniseret*: stødt fra tronen, afsat. – *Potentater*: magtpersoner, herskere. – *forlorne*: tabte. – *bortaisømmere*: ljetner med fornuften. – *Pharisæer-Religøshed*: skinhellighed. *Fatisæerne*: religiøst ortodokst parti blandt jøderne på Jesu tid. – *Defensor*: forsvarer. – *Actor*: anklager.
- 201 *Dispute*: meningsudveksling. – *Offer*: gave.
- 203 *Slaget ved Leipzig*: 16.-19.10.1813. Napoleon blev slået af de allierede. – *Elba*: Napoleon blev 1814 tvunget til abdikation og måtte bo på den ital. ø Elba i Middelhavet. – *de ... hundrede Dage*: fra marts 1815 var Napoleon hundrede dage tilbage på fastlandet, men efter nederlaget ved Waterloo blev han forvist på livstid til atlantehavssøen St. Helena. – *Juli-Revolutionen*: oprør i Paris 27.-29.7.1830.
- 205 *omme il faut*: som han bør være. – *Leda og Svanen*: den græske mytologis øverste gud, Zeus, havde i svaneham samleje med Leda. – *Jupiter og Jo*: Jupiter (rom. mytologisk Zeus) omskabte sig til en tyr og havde samleje med kongedatteren Jo, som han omskabte til ko. – *Svarehammen*: skuespil af Hennik Hertz, 1797-1870, opført på Det kgl. Teater 1841.

- 207 *Præjudice*: skade, tab af værdi. – *Ustraffelighed*: uadælelighed.
- 210 *plaidere*: føre proces, tale mod. – *Descendent*: efterkommer. – *de Vises Sten*: et metal, som skulle være i stand til at omdanne andre metaller til guld, og som alkymister søgte efter i århundreder. – *Inserat*: her: avisartikel.
- 211 *Gentiler*: mand af god familie; fransk adj. gentil: fin.
- 213 *Condition*: plads. – *aabenbar Skrifte*: offentlig syndsbeholdelse.
- 215 *ham og Enhver ... der vil usurpere ... og staae i veien ...*: formentlig Oehlenschläger. – *usurpere*: tilrane sig. – *Pomasset*: kreds af digtere, bjerg i Grækenland, viet til Apollon. – *Musernes Lund*: skov på bjerget Helikon i Grækenland. – *Store Hoveder*: bl.a. Jean-Jacques Rousseau. R. hævdede i afhandlingen »Discours sur les sciences et les arts« (Omkring videnskaben og kunsten), at mennesket var født godt, men blev fordærvet af kulturen.
- 216 *Antikerne*: de græske og romerske forfattere. – *Pilatus*: Pontius P., romersk landshøvding i Judæa og Samaria. Lod dødsdommen over Jesus fuldbyrde. – *Hvad er Sandhed?*: Johs.-evangeliet 18, 37-38, Pilatus' spørgsmål til Jesus.
- 217 *Paix ... chateau*: fred i hytterne, krig mod slotene. Bevinget ord fra den franske revolutions tid. Her: man står sig ved at være ringe. – *Lichtenberg*: Georg Christoph L., 1742-1799, tysk forfatter, skrev satiriske aforismer.
- 218 *Primulae veris*: se n.t.s. 106. – *en vis Mand*: fanden. – *opdrevet*: presset i vejret.
- 219 *sonor*: klangfuld.
- 220 *Talisman*: amulet. – *I dit Ansigts Sved ... dit Brød*: Herrens ord, da han udviste Adam og Eva af Paradiset, 1. Mosebog 3, 19. – *Spiller-Paroxysme*: spillelidenskab.
- 225 *frapperede*: overraskede.
- 227 *er ... forsøgt i Verden*: har verdenskundskab.
- 228 *Ossian*: se n.t.s. 174.
- 229 *Oscillationer*: svingninger.